

De Tusen arna

En Forskningsfrd till Kurilerna

S.Bergman

July 29–30, 2009

Sten Bergman r en upptektsresande. Problemet r bara att nr han intrder p scenen r vrlden redan utforskad, vad som terstr r bara 'mopping up operations'. Bergman kommer inte lngre att vara den frste vite mannen som betrder oknda platser utan verallt han kommer har civilisationen redan frekommit honom. Vad terstr? Att vara den sofistikerade turisterna och forskaren vars oppgift r att inventera.

ret r 1929, en fyrtio r och s innan massturismens utbredning. Att resa innebr ett smrre ventyr, ekonomisk sponsring, forskningsoppgifter, samt ett beskyddande frn hgremakter, d.v.s. betydande personer i de beskta lnderna som stller resurser till frfogande och oppnar annars stngda drrar. Bergman har redan tidigare beskt Kamtjatka och drmed blivitt oppmrksammas p Kurilerna, som efter rysk-japanska krig helt har kommit i japanernas besittning. Resan frsiggr under halvannat r under vilket frfattaren besker ett flertal av dessa avlgsna ar, till mestadels obebodda, Vad gr han frutom tnjuter gstfrihet? Han skjuter fglar och ekorrar och fngar in insekter, allt fr att tillfra Riskmuseets samlingar och frmja vetenskapen. Han visar en ngot underlig frkrlek fr att skaffa sig exotiska husdjur, ssom bjrnungar och uvar. Bjrnungarna gr han av sig med p lmpigt stt nr de blir fr stora och ohanterliga och drmed inte lngre lika frtjusande gulliga, uven dremot som han stundar frn ett japanskt par som krleksfullt ftt upp det nrmast sedan fdsehn, lter han forsla till Sverige per bt och infrliva i sitt hushll.

arna, kanske inte tusen som det japanska namnet indikerar, r av vulkaniskt ursprung och hr och var frekommer heta svavelkllor, som tillter japanerna att ta sina heta bad. Mnga av arna r tillflyktsstllen fr hotade djurarter med efterskta plsar, som allehanda rvar (blrvar, silverrvar) och den sllsynta havsuttern vars pls r den dyrbaraste som str att finna. Denna plsskatt skrddas p ett hllbart stt av de japanska myndigheterna. Det r framfr allt bjrnarna som kan fascinera den lsekrets boken r mnad. Han berttar om den gamle ainojgaren vars ansikte r vanstllt efter en bjrnhona attack fr ngra r sedan, som dessutom ledde till att en arm blev sndertuggad och bakhuvudet skalperat. Sjlv jagar han en bjrn upp och nerfr de sntckta snslutningarna bara fr att slutligen tappa honom ur sikte (till den nutida lsarens lttnad). Som kompensation vernattar han i ett bjrnide med bssan skjutklar skulle den rttmtige garen behaga att tervnda. Bergman r frikostig med nmmandet av diverse svenska varumrken. Primusket och primuslampan r ypperliga, den senare spesielt fr infngandet av oknda fjrlar. Bssan kommer frn Husqvarna och ammunitionen utgres av Gyttorps patroner. Och de harpuncanoner som de norska harpunskyttarna hanterar kommer givetvis frn Bofors. Klart att man r stolt att vara svensk. Skrev Bergman medvetet reklam p oppdrag, eller fill han endast till fga fr sin egen entusiasme? Jag lutar t det senere¹.

¹ men helt sker kan man inte vara, bortsett frn Boforskanonerna, det r ju mycket troligt att svl Primus

Klimatet och drmed ven floran och faunan r snarlika de skandinaviska och Bergman knner sig drmed ngorlunda hemmastadd. Dock insekterna och myggen r mera besvrande n hemma, bambugrset vxer ttt och frsvrar framkomligheten hgst avsevr. Vulkanerna dremot med sina heta kllor frlnar vrlden en exotisk prgel. Att frdas mellan arna r lngt ifrn enkelt, eftersom dessa oftast tcks av tt dimma och smekes av dnande brningar. Det r ogrligt att angra med ett fartyg s man mste ros fram och tillbaka mellan strand och fartyg, ett fretag som kan vara nog s vdligt. Vid ett tillfille gr fartyget de frdas i p grund i tt dimma och storm och situationen verkar mycket kritisk, men upplses som av ett under nr dyningarna lyfter det svrt skadade men hjlpligt manverdugliga fartyget frn grynet.

Den glesa befolkningen utgres nstan uteslutande av japaner, med undantag av spillror av urbefolkningen av ainos. Dessa r rasmssigt vitt skilda frn den mongoliska och med sin starka hrbevxningen (mnnen har praktfulla helskgg och kvinnorna odlar mustascher) misstnks den vara av kaukasiskt ursprung. I och med att alla arna kom under japansk verghet s flyttades urbefolkningen frn den nordligaste arna lngst sderut fr att gra dess tillvaro behagligare. Effekten blev den motsatta, nu r knappast ngra kvar, de som inte har omkommit har utblandats med japanerna. Som en faktum kan nmnas att mnga av dessa ainos var rysktalande och rysk-ortodoxa i sin religionsutvning. Detta framstr givetvis ngot pikant fr Bergman att dessa primitiva vildar r hans trosfrnder. Japanerna hr inte hemma hr. De har medfrt den egna byggnadstraditionen som r p tok olmplig fr klimatet. Tunna pappersvggar och enkla fnster medfr att inomhustemperaturen kan g ner till -10 under vinterntter. Den enda vrmeklan r den traditionella japanska Hibachin.

S smningom gr frden tillbaka till Tokyo, dr frfattaren inbjudes till kejsarens krysan-tiumfest (dr antalet blommor p varje stngel noteras noggrant) samt vildandfngst i damm tillsammans med en japansk prins. Hemfrden gr via Korea, (som med sina halmteckta hyddor ger ett betydligt fattigare intryck n Japan) och den transsibiriska jrnvgen och tar knappt fjorton dagar.

31/7 2009 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden ulfp@chalmers.se*

som Husqvarna sknkt t expeditionen med frvntningar att deras gvor inte skulle frbli obekanta